

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Πέμπτη 7 Ιανουαρίου 2021
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, Επιστολή προς Μενουκέα, 122

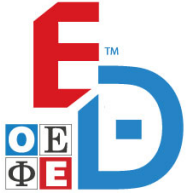
Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρον ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστίν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. Ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὁμοίος ἐστίν τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτι εἶναι. Ὡστε φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιῶντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία 519b-519d

Τί δέ; τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδέτους καὶ ἀληθείας ἀπίρους ἰκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἠγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀποκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴν ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2021
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε)**

Τὸ ποῖον δῆ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγὼ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μὴδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνους πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

A1.α Να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα αρχαία κείμενα που σας δόθηκαν.

- α.** Σύμφωνα με τον Επίκουρο, υπάρχει κατάλληλη στιγμή για την υγεία της ψυχής και του σώματος.
- β.** Ο Επίκουρος υποστηρίζει ότι η φιλοσοφία γεφυρώνει τη νεότητα με τα γηρατεία.
- γ.** Σύμφωνα με τον Επίκουρο, όταν δεν έχουμε την ευδαιμονία, κάνουμε τα πάντα για να την αποκτήσουμε.
- δ.** Οι πεπαιδευμένοι, αν και είναι ικανοί, φαίνονται απρόθυμοι να αναλάβουν την εξουσία στην ιδεώδη πολιτεία του Πλάτωνα.
- ε.** Ο Γλαῦκων φαίνεται να συμφωνεί με την άποψη του Σωκράτη ότι είναι δύσκολο να βρεθούν τα κατάλληλα πρόσωπα που θα διοικήσουν ικανοποιητικά την πόλη.

(μονάδες 5)

A1.β Να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν.

(μονάδες 5)

Μονάδες 10

B1. Σε ποιο γραμματειακό είδος κατατάσσεται το κείμενο του Επίκουρου; Να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο τα στοιχεία που παραπέμπουν στο συγκεκριμένο είδος και να τα σχολιάσετε με συντομία.

Μονάδες 10

B2. «Ήμετερον δὴ ἔργον,... ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.»: Ποιο είναι το έργο των θεμελιωτών της ιδεώδους πολιτείας, σύμφωνα με το απόσπασμα;

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθένα από τα ονόματα της πρώτης στήλης του παρακάτω πίνακα και δίπλα σε αυτόν το γράμμα της ιδιότητάς τους από τη δεύτερη στήλη.

1. Λύκων	Α. ρήτορας
2. Κριτίας	Β. μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος
3. Ερμίας	Γ. διακεκριμένος εκπρόσωπος του Πυθαγορισμού
4. Αρχύτας ο Ταραντίνος	Δ. φιλόσοφος
5. Μέλητος	Ε. φίλος του Αριστοτέλη
6. Πολέμαρχος	ΣΤ. διευθυντής στην Ακαδημία του Πλάτωνα
7. Εύδοξος ο Κνίδιος	Ζ. ηγετική μορφή των τριάκοντα τυράννων
8. Άνυτος	Η. ποιητής
9. Ευκλείδης	Θ. ο μεγαλύτερος γιος του Κέφαλου
10. Ξενοκράτης	Ι. πλούσιος βυρσοδέψης και πολιτικός

Μονάδες 10

B4.α **τήν ὥραν:** Ποια είναι η σημασία της λέξης στο αρχαίο κείμενο; (μονάδες 2).
Να σχηματίσετε δύο ομόρριζα επίθετα, απλά ή σύνθετα, της νέας ελληνικής γλώσσας (μονάδες 2) και με καθένα από αυτά να γράψετε μία περίοδο λόγου (μονάδες 2).

B4.β **τῷ λέγοντι, χρή, ἡγούμενοι, ἐθέλειν:** Να γράψετε μία συνώνυμη λέξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας για κάθε τύπο που σας δόθηκε. Να διατηρήσετε τους τύπους γραμματικά. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

- B5.** Ο Αργεντίνος ποιητής Χόρχε Λουίς Μπόρχες το 1969 γράφει την περίφημη συλλογή ποιημάτων και μικρών ιστοριών «*Το εγκώμιο της σκιάς*», αναδεικνύοντας ως κύριο θέμα το σκοτάδι. Δεν αναφέρεται όμως σε οποιοδήποτε σκοτάδι, αλλά σε αυτό της τυφλότητάς του καθώς από τα πενήντα του χρόνια άρχισε σταδιακά να τυφλώνεται.

Χόρχε Λουίς Μπόρχες, «*Εγκώμιο της σκιάς*»

«Τα γερατειά (όπως τ' αποκαλούν οι άλλοι)
μπορεί και να 'ναι ο καιρός της ευτυχίας μας.
Το ζώο έχει πια πεθάνει ή πεθαίνει όπου να 'ναι.
Απομένει μονάχα ο άνθρωπος κι η ψυχή του.
Ζω ανάμεσα σε θαμπές και διάφανες μορφές
που ακόμα δεν έχουν γίνει απόλυτο σκοτάδι.

.....

Πάντοτε στη ζωή μου όλα ήρθαν άφθονα.
Ο Δημόκριτος ο Αβδηρίτης έβγαλε τα μάτια του για να σκέφτεται.
Ο χρόνος ήταν ο δικός μου ο Δημόκριτος.
Αυτό το μισοσκοτάδο σέρνεται αργά αργά και δεν πληγώνει.
Κυλάει πάνω σε μια ήρεμη πλαγιά
και μοιάζει σα να είναι η αιωνιότητα.
Οι φίλοι μου δεν έχουν μορφή
οι γυναίκες είναι όπως ήταν εδώ και πολλά χρόνια,
μπερδεύεται η μια γωνιά του δρόμου με την άλλη,
δεν έχουν γράμματα οι σελίδες των βιβλίων.
Όλα αυτά θα 'πρεπε να με τρομάζουν
όμως αφήνουν μια γεύση γλυκιά, μια επιστροφή.

Από τη συλλογή «*Το εγκώμιο της σκιάς*» (1982), «Χόρχε Λουίς Μπόρχες,
Ποιήματα»,
Μετάφραση, Εισαγωγή, Σχόλια: Δημήτρης Καλοκύρης. Εκδ. Ελληνικά
Γράμματα 2006.

Μετάφραση: Μαρία – Θάλεια Κόκκαλη

Ο Επίκουρος αποδίδει στη φιλοσοφία ιαματικό αλλά και διδακτικό χαρακτήρα, θεωρώντας ότι μπορεί να οδηγήσει κάθε άνθρωπο στην ευδαιμονία ανεξάρτητα από την ηλικία στην οποία βρίσκεται. Να συγκρίνετε την επικούρεια αντίληψη με όσα γράφει στο ποίημά του ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες.

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀνδοκίδου, Περὶ τῆς ἑαυτοῦ καθόδου, 17-18*

Ο ρήτορας Ἀνδοκίδης συμμετείχε στον ακρωτηριασμό των Ερμών (: ερμαϊκὸν στηλὸν), πράξη που θεωρήθηκε ιερόσυλη. Εξαιτίας της συμμετοχῆς του σε αυτό το σκανδαλώδες συμβάν τὸ απαγορεύτηκε να αναπτύξει κάθε πολιτικὴ δραστηριότητα στην Αθήνα. Διωκόμενος, λοιπόν, ἀπὸ τους ολιγαρχικοὺς ἔφυγε αναγκαστικά ἀπὸ την πόλη, χωρίς ὅμως να εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια επιστροφῆς. Στο κείμενο που ακολουθεῖ ο ρήτορας επιχειρεῖ να μετριάσει τις εντυπώσεις για την ενοχή του [την οποία ἔχει ομολογήσει], υπενθυμίζοντας τις ποιοτικὲς υπηρεσίες που ἔχει προσφέρει στην πόλη και εκφράζοντας την απογοήτευσή του που δεν εκτιμήθηκαν.

ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκ τούτων τοιούτων ὄντων ἀπαλλαγῆς οὐκ ἔστιν ὃ τι ἕτερον ἔργον περὶ πλείονος ἐπιούμην ἢ τὴν πόλιν ταύτην ἀγαθὸν τι ἐργάσασθαι. ὄραν δὲ χρή, ὃ Ἀθηναῖοι, ὅσῳ **τὰ τοιαῦτα** τῶν ὑπουργημάτων διαφέρει. τοῦτο μὲν γὰρ ὅσοι τῶν πολιτῶν τὰ ὑμέτερα πράγματα διαχειρίζοντες ἀργύριον ὑμῖν ἐκπορίζουσιν, ἄλλο τι ἢ τὰ ὑμέτερα **ὑμῖν** διδόασι; τοῦτο δὲ ὅσοι στρατηγοὶ γενόμενοι καλὸν τι τὴν πόλιν κατεργάζονται, τί ἄλλο ἢ μετὰ τῆς τῶν ὑμετέρων σωμάτων ταλαιπωρίας τε καὶ κινδύνων, καὶ ἔτι τῶν κοινῶν χρημάτων δαπάνης, ποιῶσιν ὑμᾶς εἴ τι τυγχάνουσιν ἀγαθόν; ἐν ᾧ καὶ ἂν τι ἐξαμάρτωσιν, οὐκ αὐτοὶ τῆς σφετέρας **αὐτῶν** ἀμαρτίας δίκην διδόασιν, ἀλλ' ὑμεῖς ὑπὲρ τῶν **ἐκείνοις** ἡμαρτημένων. ἀλλ' ὅμως οὗτοι στεφανοῦνται γε ὑφ' ὑμῶν καὶ ἀνακηρύττονται ὡς ὄντες ἄνδρες ἀγαθοί. καὶ οὐκ ἐρῶ ὡς οὐ δικαίως: μεγάλη γὰρ ἔστιν ἀρετὴ, ὅστις τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὀτφοῦν δύναται τρόπῳ ἀγαθόν τι ἐργάζεσθαι. ἀλλ' οὖν γινώσκειν γε χρή ὅτι ἐκεῖνος ἂν εἴη πολὺ πλείστου ἄξιος ἀνήρ, ὅστις τοῖς ἑαυτοῦ παρακινδυνεύων χρήμασί τε καὶ σώματι τολμῶν ἀγαθόν τι ποιεῖν τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας.

*πηγή: Thesaurus Linguae Graecae

- **ὑπουργημα:** η υπηρεσία, η βοήθεια
- **τοῦτο μὲν ... τοῦτο δὲ...:** αφενός...αφετέρου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος:
«τοῦτο μὲν γὰρ ὅσοι τῶν πολιτῶν ... ἀγαθόν;».

Μονάδες 10

Γ2. Με ποια επιχειρήματα επιχειρεί ο Ανδοκίδης να πείσει τους συμπολίτες του ώστε να του χορηγήσουν την *ἄδειαν* αλλά και να συνηγορήσουν υπέρ της επιστροφής του στην Αθήνα;

Μονάδες 10

Γ3. α.

- «τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὅπως δύναται τρῶψ ἀγαθόν... ἐργάζεσθαι»: Να εντοπίσετε τις αντωνυμίες και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό, διατηρώντας το γένος.

(μονάδες 2)

- «ἀλλ' οὖν γινώσκειν γε χρὴ ὅτι ἐκεῖνος ἂν εἴη πολὺ πλείστου ἄξιος ἀνὴρ, ὅστις τοῖς ἑαυτοῦ παρακινδυνεύων χρήμασί τε καὶ σώματι τολμῶν ἀγαθόν τι ποιεῖν τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας»: i. Να γράψετε το επίθετο του υπερθετικού βαθμού στην αιτιατική πτώση του πληθυντικού αριθμού στον συγκριτικό βαθμό του ουδετέρου γένους (μονάδα 1). ii. Να μεταφέρετε το υπογραμμισμένο ουσιαστικό στην κλητική πτώση του ενικού αριθμού (μονάδα 1). iii. ἄξιος: Να γράψετε τη γενική πτώση του πληθυντικού αριθμού στο θηλυκό γένος (μονάδα 1).

(μονάδες 3)

Γ3. β.

- ὄρᾶν, διαφέρει, διδῶσιν: Να γράψετε το β' πρόσωπο του ενικού αριθμού της προστακτικής του αορίστου β' στη φωνή που βρίσκονται τα ρήματα.
- στεφανοῦνται: Να γράψετε το γ' πρόσωπο του ενικού αριθμού της οριστικής και υποτακτικής ενεστώτα στην ενεργητική φωνή.

(μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2021
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Αλ3Α(ε)

Γ4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους υπογραμμισμένους τύπους του κειμένου:
τὰ τοιαῦτα, ὑμῖν, αὐτῶν, ἐκείνοις.

(μονάδες 4)

Γ4. β.

- **ὡς ὄντες:** Να γράψετε το είδος της μετοχής (μονάδα 1) και να την αναλύσετε στο αντίστοιχο είδος δευτερεύουσας πρότασης (μονάδες 2).
- **«ὅτι ἐκεῖνος ἂν εἶη πολὺ πλείστου ἄξιος ἀνὴρ»:** **i.** Να γράψετε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης και να δικαιολογήσετε την εισαγωγή της (μονάδες 2).
ii. Να επιφέρετε την αναγκαία αλλαγή στην εκφορά της ώστε να δηλώνει το μη πραγματικό (μονάδα 1)

Μονάδες 10